

Beschrijvingen

Gemeentewapens

Noordholland.

N.V. WED. J. AHREND & ZOON

No. 9198

NOORD-HOLLAND, SERIE I

Bij de beschrijving van deze serie wapens eerst even het volgende, misschien wel ten overvloede: men houde steeds voor ogen, dat het in de beschrijvingen genoemde „links en rechts” heraldisch bedoeld is, en dus tegenovergesteld aan de gebruikelijke betekenis. Verder treft men in deze en volgende series verschillende *valse blazoeringen* aan, d.i. toepassing van kleur op kleur, wat tegen de heraldische regels is, die steeds voorschrijven kleur op metaal of omgekeerd. Inbreuk op deze regel zien we vooral in het wapen van *Aalsmeer*, waarin alle metaal ontbreekt, en ook nog in het welbekende wapen van *Amsterdam*, waar we in rood een paal van zwart aantreffen.

Dan volgen nu de beschrijvingen, waarbij bepaalde karakteristiek heraldische termen en benamingen weer cursief gedrukt zijn.

Het provinciewapen — *cursief*

Gedeeld: **I** in goud een van blauw getongde en genagelde leeuw van rood (Holland); **II** in blauw twee boven elkaar geplaatste, gaande en aanzierende leeuwen (in deze stand ook wel *luipaarden* of *geluipaarde leeuwen* genoemd) van goud, vergezeld van vijf liggende blokjes van hetzelfde, geplaatst twee bij de bovenrand, twee tussen de leeuwen en één bij de schildvoet (West-Friesland). Schild gedekt met vijfbladige provinciekroon van goud. Vastgesteld bij K.B. van 23 Mei 1907. (Voordien was het Noord-Hollandse wapen gelijk aan het Zuid-Hollandse.)

De gemeentewapens — *cursief*

1. *Aalsmeer*. In blauw een leeuw van rood, houdende in de voorste klauwen een kronkelende paling. (Kleur hiervan niet aangeduid.) Bevestigd: 26 juni 1816.

2. *Abbekerk*. In zilver een kerkgebouw van rood, met torentrans van goud, en dak en onderpui van blauw, staande op een losse grond van groen. (Een *losse* grond raakt niet aan de schildrand.) Bevestigd: 26 juni 1816.

3. *Akersloot*. In zilver drie eikels van groen, geplaatst 2 en 1, en de stelen, waaraan links een klein blaadje, omlaag. Schild gedekt met een vijfbladige kroon van goud. Bevestigd: 26 juni 1816.

4. *Alkmaar*. In rood een *burcht* van zilver. Het schild vastgehouden door twee leeuwen van rood, die tevens een *lauwer-*

krans van groen boven het schild houden. Het geheel staande op een *arabesk* van groen. Wapen-

spreuk: *Alcmaria Victrix*, in latijns letters op een lint van wit. (Wapen verleend 26 juni 1816, spreuk 28 dec. 1956.)

5. *Amsterdam*. In rood een paal van zwart, beladen met drie verkorte *Sint-Andrieskruisen* van zilver. Het schild gedekt met een „*Rudolphinische*” *) keizerskroon van goud, gevoerd van rood, en ter weerszijden vastgehouden door een leeuw van natuurlijke kleur, getongd van rood; het geheel geplaatst op een voetstuk of console, waarvan geen kleur genoemd wordt. Bevestigd: 7 juni 1898. Sinds februari 1946 behoort bij dit wapen het door H.M. Koningin Wilhelmina verleende devies: „*Heldhaftig — Vastberaden — Barmhartig*”.

6. *Andijk*, *In zilver een ruiterspaard*

„*Van zilver, waarop een ruiterspaard, houdend een vaandel in de hand.* Aldus de wel zeer beknopte en onvolledige officiële beschrijving! Aan de hand van de off. afbeelding kan dit wapen worden beschreven als volgt:

In zilver een omgewend, stappenspaard van natuurlijke kleur, ~~waarsop~~ gekleed van zilver, gekleed van purper geknield van blauw met boordsel van goud, bereiden door een ruiterspaard, met ge-laat in handen van natuurlijke kleur, gekleed van purper, geknield van zwart en houdend in de rechterhand een vaandel van blauw, waarop de letters A.D. van zwart, alles staande op een grond van groen. Bevestigd 26 juni 1816.

7. *Ankeveen*. In zilver een ooievaar van blauw, staande op een rietgrond van groen. Verleend: 20 oktober 1910.

8. Anna Paulowna. Doorsneden in drieën: **I** in blauw drie naast elkaar geplaatste zespuntige sterren van goud; **II** van groen; **III** in zilver drie golvende dwarsbalken van blauw. Over alles heen een vrijkwartier van zilver, beladen met de gekroonde Russische dubbele adelaar van zwart, hebbende op de borst de letters AP van goud. Het schild ter linkerzijde vastgehouden door een aanzierende leeuw van natuurlijke kleur. ²⁾ Bevestigd: 24 Mei 1872. (De adelaar herinnert aan vorstin Anna Paulowna, dochter van keizer Paul I van Rusland, die de echtgenote was van koning Willem II en naar wie de gemeente genoemd is. Het groene middelste deel suggereert waarschijnlijk het land, door inpoldering veroverd op het water, gesymboliseerd in het onderste deel, ~~terwijl~~ ^{terwijl} het bovendeel de sterrenhemel voorstelt.)

— mit
kurs

9. Assendelft. In rood een stappend paard van zilver, op een terras van groen. Bevestigd: 26 Juni 1816.

10. Avenhorn. In goud een ruiter te paard in volle ren, in natuurlijke kleuren en op een ~~niet tot de schildpunt reikende~~ ³⁾

grond van groen. Bevestigd: 26 Juni 1816. (Hoewel de officiële beschrijving het paard als in „volle ren” aanduidt, is het op de officiële afbeelding in enigszins steigerende houding voorgesteld.)

~~CASPER DIRCKX~~

¹⁾ De keizerskroon op het Amsterdamse wapen is door Maximiliaan van Oostenrijk in 1489 als privilege geschonken.

²⁾ De plaatsing op een voetstuk is hier willekeurig; komt in de officiële beschrijving niet voor, noch op de officiële afbeelding.

~~3)~~ ³⁾ Dit is dus op de tekening onjuist
aangegeven.

De schildvormen in deze serie zijn, ter afwisseling, ontleend aan de Renaissance, maar dan tamelijk vereenvoudigd, zonder al die ombuigingen, inkepingen en insnijdingen welke vooral voor de late Renaissance kenmerkend zijn. Hoewel wellicht overbodig, zij nog opgemerkt, dat de pointillering in schildhoeken en hier en daar langs sommige wapenfiguren geheel willekeurig is, niets met de grafische aanduiding van goud te maken heeft en slechts bedoeld is als een kleine verlevendiging.

De beschrijvingen zijn als volgt:

11. Barsingerhorn. *Gedeeld*: I in goud drie schuinbalken van rood; II *schuinlinks spitsgeruit* van zilver en blauw, en een gedeeld linker *vrij kwartier*, 1 in goud een *omgewende* leeuw van zwart, getongd en genageld

van rood; 2 in goud een leeuw van rood, getongd en genageld van blauw. Schild gedekt met dribladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 14 Maart 1941.

12. Beemster. In *blauw* een koe van rood (dus weer valse blazoenering), staande op een terras van groen, waarvoor een water in natuurlijke kleur en beschenen door een uit de rechterbovenhoek voortkomende stralende zon van goud. Bevestigd 26 juni 1816.

13. Beets. In groen drie hamers van natuurlijke kleur, geplaatst één recht op in het schild, de beide andere schuingekruist afgewend daarachter. (Ofschoon dit ook een geval is van kleur op kleur, wordt dit niet als valse blazoenering aangemerkt, omdat de wapenfiguren worden aangeduid als van natuurlijke kleur.) Bevestigd als voren.

14. Bennebroek. In rood een dwarsbalk van goud. Bevestigd 14 juli 1819. *(Dit is geen officieel bevestigd wapen, d.w.z. niet als gemeente-, doch als heerlijkheidswapen.)*

15. Bergen. In rood een schuinbalk van zilver, vergezeld van zes zoomsgewijs geplaatste merletten van hetzelfde. Bevestigd 31 december 1921. (Onder een merlet wordt in de heraldiek verstaan een vogeltje zonder bek en poten.)

16. Berkhout. In zilver een omgewende Sint-Joris, gezeten op een wit paard, doorstekende een draak van groen op een grond van hetzelfde. Bevestigd 26 juni 1816.

17. Beverwijk. In goud, onder een vrijstaande *barensteel* van blauw, vier leeuwen; de eerste en vierde van zwart, getongd en genageld van rood, de tweede en derde van rood, getongd en genageld van blauw; een *schildhoofd* van rood, beladen met drie naast elkaar geplaatste lelies van zilver; en een golvende schildvoet, golvend gedwarsbalkt van blauw en zilver, van vier stukken. Schildhouders: twee naakte jongetjes, die ter weerszijden een mantel met baldakijn *van blauw*

ophouden, gevoerd van wit en gezoomd met franjes van goud, gesierd eveneens van goud. Bevestigd 24 oktober 1936.

18. Blaricum. In zilver een uitgerukte korenbloemplant met drie bloemen van blauw, de stengels en wortels van groen. Verleend 14 april 1897.

19. Bloemendaal. In blauw drie dokkebladen, geplaatst 2 en 1, rechtsboven van rood, linksboven van groen, onder van zilver (de bovenste twee dus weer vals geblazoeneerd). Bevestigd 26 juni 1816.

20. Blokker. In groen een *geplante boom* van goud, in welks takken gezeten zijn drie kraaien van zwart, geplaatst 1 en 2, *de boom staande op een grond van goud*. Bevestigd

26 juni 1816. ~~1816~~

21. Boyenkarspel. In zilver, *op een losse grond van groen, een boom van hetzelfde*, vergezeld van twee zespuntige sterren van goud, welke door takken aan de stam verbonden zijn. Bevestigd 26 juni 1816. *(Abusievelijk staat de boom op de tekening op een witte schildpunt voortkomende grond.)*

22. Broek in Waterland. In rood een zwaan van zilver, gehalsband van goud, houdende in de rechterpoot een bundel eendrachtspijlen van goud en staande op een terras van groen. Bevestigd 26 juni 1816.)

(De pijlen zijn op de tekening verkleind als van goud aan te geven.)

23. Bussum. In blauw vijf boekweitkorels van goud, geplaatst één in het schildhart, de punt omlaag gericht, de overige vier in de schildhoeken met de punten naar de middelste gericht. Verleend 24 December 1896.

24. Callantsoog. In goud een omgewende leeuw van rood, gekroond van goud. Bevestigd 22 Oktober 1817. ~~(1817)~~.

25. Castricum. Gevierendeeld; I en IV in blauw een leeuw van goud, getongd van rood; II en III in zilver drie aren opkomende uit een grond, alles van groen. Bevestigd 26 Juni 1816.

26. Diemen. In blauw een dwarsbalk van zilver, beladen met drie achter elkaar zwemmende eenden van hetzelfde, ~~van zwart~~, op een water van groen. Bevestigd 26 Juni 1816.

(De officiële beschrijving vermeldt de eenden als van zwart, wat echter niet in overeenstemming is met de off. afbeelding, waarop ze als van zilver zijn voorgesteld.)

De schildvorm in deze serie is weer een met gotische inslag, en ook wel een vorm die de zuivere heraldiek meer eigen is. Een algemene opmerking kan hier verder nog zijn nut hebben, nl. deze, dat van een wapen, hoezeer ook voorzien van allerlei accessoires als schildhouders, kronen enz., het *schild* (natuurlijk met de daarop voorkomende figuren) het essentiële bestanddeel is. Ontnemen we b.v. aan het hierbij afgebeelde wapen van Haarlem de leeuwen, de kroon, het geboomte met de klokjes en de spreuk, dan blijft niettemin het *wapen* over. Al het andere is entourage, die zonder het *schild* weinig of geen betekenis heeft. In deze wapenseries echter wordt een zo volledig mogelijke uitbeelding nagestreefd.

27. E d a m. In rood een stier van zwart *) staande op een *losse grond* van groen en vergezeld van drie naast elkaar in het *schildhoofd* geplaatste zespuntige sterren van goud. Het schild vastgehouden door een daarachter staande beer van natuurlijke kleur.

28. E g m o n d a a n Z e e. In goud zes *kepers* van rood.

29. E g m o n d - B i n n e n. In goud zeven *kepers* van rood, dus weinig verschil. (Deze beide wapens zijn *overigens ontleend aan het wapen van de graven van Egmond.*)

30. E n k h u i z e n. In blauw drie onder elkaar geplaatste, *omgewende* **) haringen van zilver, vergezeld van drie achtpuntige sterren van goud, geplaatst boven het *midden*, en van drie kronen van hetzelfde, geplaatst boven de *kop* van elke haring. Het schild ter rechterzijde aan een lint *van rood vastgehouden door een staande vrouwenfiguur, gekleed in lang afhangend gewand van wit.*

(De aanduiding „omgewende” t.o.v. de haringen komt niet voor in de officiële beschrijving van 1816, de officiële afbeelding laat het echter zo zien; dit weer in tegenstelling met de gevelstenen aan Stadhuis en Waag ter plaatse.) De haringen zijn symbool van de plaatselijke hoofdnering in de 16e en 17e eeuw.)

(Op onze tekening is het lint niet als rood aangegeven, terwijl het geheel op een groene grasgrond moet staan.)

31. G r a f t. In blauw een koe, staande voor een boom op een losse grond, alles van goud.

32. 's-G r a v e l a n d. In rood een trapgans van zilver, gekroond van goud, staande op een terras van groen.

33. G r o o t e b r o e k. In blauw een boom van zilver, vergezeld van drie *balksgewijs* tussen de takken geplaatste vijfpuntige sterren van goud; *in staande op een losse grond van zilver.*)

§ Schild gedekt met driebladige kroon van goud met twee parelpunten.

34. H a a r l e m. In rood een zwaard van zilver met gevest van goud, de punt naar boven gericht, *overtopt* met een *verkort breedarmig kruisje* en vergezeld van vier zespuntige sterren, alles van zilver; de sterren *paalsgewijs*, twee aan twee ter weerszijden van het zwaard. Het schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten; achter het schild en daarboven uitkomend een dor geboomte van natuurlijke kleur waaraan twee klokjes van goud hangen („Damiaatjes”). Schildhouders: twee leeuwen van goud, gestongd van rood. Ofschoon niet officieel vermeld, behoort bij het Haarlemse wapen de spreuk: „Vicit vim virtus”, d.w.z. „de deugd overwon het geweld”.

(De tot hiertoe genoemde wapens zijn alle bevestigd 26 juni 1816.)

35. H a a r l e m m e r l i e d e e n S p a a r n w o u d e. In blauw een leeuw van goud. Verleend 12 Maart 1858.

36. H a a r l e m m e r m e e r. *Golvend doorsneden*: I in blauw drie korenaren met stengels van goud, oprijzend uit de doorsnijdingslijn; II golvend gedwarsbalkt van vier stukken zilver en blauw. Heraldiek-symbolisch een treffende uitdrukking van het ontstaan van deze gemeente. Verleend 17 September 1856.

x *niet curs.*

Haarlemmermeer
Z.O.Z.

37. Harenkarspel. Gevierendeeld; I en IV in blauw drie onder elkaar geplaatste haringen, vergezeld van drie penningen, alles van goud, geplaatst onder de kop van elke haring; II en III in blauw een gesnoerde, omgewende posthoorn van goud; over alles heen een hart-schild van goud, beladen met een keper van blauw. (De aanduidingen „gesnoerd” en „omgewend” komen in de officiële beschrijving van 1817 niet voor, doch stemmen wel overeen met de afbeelding. Eigenlijk is hier sprake van een jachthoorn, daar in de heraldiek de posthoorn niet gesnoerd is, volgens Rietstaps handboek. Ook de penningen worden officieel niet genoemd.)

ten haringen in dit wapen vormen een feitelijk onjuist sprekend element, ontleend mogelijk aan de uitspraak „Haringkarspel”; terwijl de naam volgens dr. Laurillard afgeleid zou zijn van „'s Heeren Karspel”. Bij nadere beschouwing vertoont het officiële wapen een zeer smal streepkruis over de kwartieringslijnen; dit wordt echter niet beschreven.)

† Bevestigd 22 ~~Oktober~~ 1817.

38. Heemskerk. In blauw een leeuw van zilver. Bevestigd 26 Juni 1816.

39. Heemstede. In goud een kanton (of schildhoek) van rood, vergezeld van zeven zoomsgewijs geplaatste merletten ^{*)} van hetzelfde. Het schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Schildhouders: twee omziende griffioenen van goud, getongd van rood. Bevestigd 26 Juni 1816.

~~CASPER DIRCKX~~

*) Valse blazoenering.

2) Omgewend wil steeds zeggen: naar (heraldisch) links gekeerd.

3) ^{*)} Voor merletten zie beschrijving wapen van Bergen, vorige serie.

niet curs.

50.a. Katwoude. Officieel ~~voert~~ voert deze gemeente geen eigen wapen; het gemeentebestuur bezit echter een stempel, waarbinnen een op een grasgrond staande boom voorkomt, op welks rechter zijtak een kat in horizontale houding is afgebeeld. Sprekend wapen. Aangezien geen kleuren bekend zijn, zijn hier de meest voor de hand liggende grafisch aangegeven.

52.a. ~~Kortenhoef~~ Kortenhoef.

Gevierendeeld: I en IV in goud een halve paardervoet van zwart, het hofijzer van zilver; II en III in rood een pelikaan met uitgebreide slings, staande met zijn jongen op een nest, alles van zilver.

Dit wapen is dat van de voormalige gelijknamige heerlijkheid en als zodanig bevestigd 28 juni 1839, is dus geen officieel gemeentewapen.

Hier weer een toepassing van de meer strakke, enigszins vierkante schildvorm. Men zal bemerken dat de alfabetische volgorde in de tekening weer ondergeschikt is aan de regelmaat van de indeling, die afhankelijk is van de aanwezigheid van schildhouders en kronen.

Overigens zijn van de destijds in aanvullende series opgenomen wapens van Katwoude en Korteweg hier in alfabetisch verband in plaats in- gelast. Men lette voorts op de wapens van IJpendam, Koog ^(aan de) Zaan en Krommenie, die hoewel alle met vier leeuwen, wel een tamelijk groot onderscheid verschil tonen.

De beschrijvingen luiden:

40. Heer-Hugowaard. In blauw een korenschoof van goud van vijf aren, tussen twee toegewende reigers van natuurlijke kleur, gebekt en gepoot van goud, alles geplaatst op een grond van groen. Bevestigd 8 December 1936.

41. Heiloo. In rood een verkort breed-armig kruis van zilver. Schild gedekt met driebladige kroon van goud met twee parelpunten en vastgehouden rechts door een grifioen, links door een leeuw, beide van goud en getongd van rood.

(Het geheel behoort op een grond van natuurlijke kleur te staan, de tekening is hierin onjuist.)

42. Den Helder. In rood drie kepers van goud. Schild gedekt met driebladige kroon van goud met twee parelpunten.

43. Hensbroek. In rood een hen van zilver, zittende in een broek van goud. Bevestigd 22 Oktober 1817. (Een van niet 't minste heraldisch begrip getuigend wapen, klakkeloos samengesteld naar de naam van de gemeente *). Een dergelijk wapen zou in onze tijd zeer zeker niet meer worden verleend!)

44. Hilversum. In blauw vier boekweitkorrels, geplaatst in de schildhoeken met de

punten naar het midden gericht. Bevestigd 22 Oktober 1817.

45. Hoogkarspel. In rood een omgewend paard van zilver (volgens v. d. Laars; (de officiële beschrijving spreekt van „een vael paard”) op een grond van groen.

46. Hoogwoud. In blauw een boom op een losse grond, alles van goud. Schild van achteren vastgehouden door een arend van natuurlijke kleur.

47. Hoorn. In zilver een hoorn van rood, beslagen van goud en gesnoerd (of geband) van blauw, met kwasten van goud. Het schild aan de achterzijde vastgehouden door een zittende eenhoorn van rood, gehoorn, gemaand, gebaard, gevlokt en gestaart van goud.

48. Huizen. In rood een melkvrouw van goud.

49. IJpendam. Gevierendeeld: I en IV in goud een leeuw van zwart; II en III in goud een leeuw van rood. Bevestigd 22 Oktober 1817.

50. Jisp. In blauw een lepelaar van goud.

51. Koedijk. In blauw een zandloper van goud.

52. Koog aan de Zaan. Doorsneden: I in rood twee toegewende leeuwen van zilver; II in zilver twee toegewende leeuwen van rood.

53. Krommenie. In zilver vier leeuwen; de eerste en vierde van rood, de tweede en derde van zwart.

54. Kwadijk. In zwart een omgewend vissersscheepje van goud, met op de achterstevan geplaatst een vlag van hetzelfde, beladen met een klimmende leeuw van rood, getongd en getagd van blauw,

en zeilende op een golvende schildvoet, welke golvend gedwarsbalkt is van blauw en zilver van vier stukken. Verleend 30 November 1891.

De wapens waarbij geen datum is vermeld, zijn alle bevestigd 26 Juni 1816.

*) De benaming „broek” slaat nl. in dit verband op: drassige grond.

Dhr. Siensma deelt ons mede, dat het al een overoud wapen schijnt te zijn. Dit neemt niet weg, dat het als symbool een aanfluiting is!

Beschrijvingen:

55. Landsmeer. In rood een zwaan van zilver, gehalsband van goud, hebbende in de rechterpoot een bundel eendrachtspijlen van hetzelfde en staande op een terras van groen¹⁾.

56. Langendijk. Gekeperd²⁾ van goud en rood van twaalf stukken, met een vrijkwartier van goud, beladen met een leeuw van zwart en van het veld gescheiden door een kwartierstreep³⁾, eveneens van zwart. Schild gedekt met driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Datum van bevestiging ons niet bekend.

57. Laren. In blauw een letter S van goud. Bevestigd 22 ~~Oct.~~ 1817.
oktober

58. Limmen. Gevierendeeld: I en IV in zwart een leeuw van zilver, II en III in zilver een leeuw van zwart. Bevestigd 22 *Oktober* 1817. (Bij een gevierendeeld schild van de hier toegepaste vorm valt op, hoe vooral een in het vierde kwartier geplaatste leeuw tamelijk verwrongen getekend moet worden en a.h.w. achterover helt. Vergelijk het wapen van IJpendam, nr. 49, vorige serie.)

59. Sint-Maarten. In blauw de voorstelling van Sint Maarten te paard, met de bedelaar, staande op een losse grond, alles van goud. (Dit stelt *niet* voor de bekende doorsnijding van de mantel; maar waarmee de heilige hier zijn barmhartigheid bewijst is uit de officiële afbeelding niet duidelijk op te maken.)

60. Marken. In blauw een morenkop van goud.

61. Medemblik. In zwart een *paal* van goud. Schild gedekt door een van blauw gevoerde ~~konings~~ kroon van goud en vastgehouden door twee omziende leeuwen van hetzelfde; het geheel geplaatst op een arabsk. ~~van~~ *groen*.

62. Middelle. In groen twee golvende dwarsbalken van zilver, waartussen een klaverblad van goud, ter weerszijden vergezeld van een korenschoof van hetzelfde, gebonden van rood. Verleend 30 ~~Nov.~~ 1891. (*Voortreffelijk van symboliek*: het groene veld met de zilveren dwarsbalken suggereert het waterrijke polderland, terwijl klaverblad en korenschoven de vruchtbaarheid ervan uitbeelden.)

63. Midwoud. In blauw een geplante⁴⁾ dorre boom, waarin drie vogels; de rechtse

twee omgewend, de linkse omziend; alles van goud. Bevestigd 22 ~~Oct.~~ 1817.
oktober

64. Monnikendam. In zilver een monnik, dragende een knots over de rechterschouder en een rozenkrans in de linkerhand, alles in natuurlijke kleuren en staande op een terras van groen. Schild gedekt door een eikenloofkrans van groen en vastgehouden door twee griffioenen van bruin.

65. Muiden. In blauw een dwarsbalk van zilver. Schild gedekt door een schelp van goud en vastgehouden rechts door een meerman, houdende een drietand en links door een meermin, houdende een spiegel; beide schildhouders in natuurlijke kleuren, en over de staarten, onder het schild door hangend, een lint met opschrift: „Sig. opp. Mudensis”.

66. Naarden. In goud een dubbele adelaar van zwart.

67. Nederhorst den Berg. *Golvend gedwarsbalket* van goud en rood van acht stukken, met een *barensteel* van zilver over de beide bovenste stukken heen. Schild gedekt door een driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 14 ~~Maart~~ 1941.

(De wapens 55, 59, 60, 61, 64, 65 en 66 zijn alle bevestigd 26 *Juni* 1816.)

~~CASPER DIRCKX~~

1) Dit wapen is dus geheel gelijk aan dat van Broek in Waterland (nr. 22).

2) Gekeperd is een schild, wanneer dat door keperlijnen in een even aantal stukken is verdeeld (waarbij men dan, zoals in dit geval, spreekt van goud en rood, omdat het goud de eerste kleur van boven af is). Het wapen van Den Helder b.v. is in zeven stukken verdeeld, waardoor, in dat geval, drie kepers worden gevormd van goud op een veld van rood.

3) De kwartierstreep komt zelden voor en is een verzwaarde scheidingslijn tussen kwartier en veld, wanneer deze geheel of voor een groot deel van dezelfde kleur zijn.

4) Een geplante boom staat altijd op een grond of terras, in tegenstelling met de uitgerukte, waarvan de wortels zichtbaar zijn.

— t november

83. De Rijp. In blauw twee zwemmende haringen, elk boven de kop vergezeld van een kroontje, alles van goud.

84. Schagen. In rood een roos, liggende in een ring en vergezeld van vier naar de schildhoeken gerichte lelies, alles van goud. Het schild aan de achterzijde vastgehouden door een geharnaste en een knots over de rechter-
schouder dragende man in natuurlijke kleuren.³⁾ Hoewel niet vermeld in de officiële beschrijving, staat in dit wapen de heraldische roos andersom dan gebruikelijk, a.h.w. op zijn kop,⁴⁾ en is de knop in het midden nog weer omringd door vier omgekrulde blaadjes.

De ongedateerde wapens zijn alle van 26 juni 1816.

~~CASPER DIRCKX~~

- 1) Valse blazoenering, evenals nr. 79.
- 2) Als schildvorm is hier een meer uitgesproken Renaissance-type toegepast.
- 3) Het voetstuk is hier geheel willekeurig.
- 4) Vergelijk de rozen in het wapen van Oudorp (nr. 80). *Deze rozen intussen zijn*

in onze betekening als van rood aangegeven, ~~of~~ in de officiële afbeelding als van purper.

→ Ouderaan →

~~Wapen bij~~

6

Vooraf nog enige opmerkingen en wel: de aanduiding „zwemmend” ten aanzien van de in twee wapens voorkomende vissen geeft de heraldische stand van deze dieren aan. Een vis kan, zoals nog wel zal blijken, ook in andere standen worden geplaatst, en het is begrijpelijk dat men hier van de natuurlijke zwemhouding is uitgegaan. Verder is de aanduiding „geplaatst 2 en 1”, b.v. in de wapens van Obdam en Oudorp, eigenlijk overbodig, omdat de regel geldt, dat drie voorwerpen vanzelfsprekend zo geplaatst worden, tenzij op een dwarsbalk, zoals in Nieuwer-Amstel. In het bovenste deel van het Oosthuizer wapen echter is de bedoelde aanduiding weer van belang, daar het dan meer voor de hand zou liggen, de figuren op een rij te plaatsen. Hier volgen de beschrijvingen:

68. Nibbixwoud. In blauw drie zwemmende baarzen van goud.

69. Nieuwe-Niedorp. ^{niet curs.} Gevierendeeld van zilver en blauw, het eerste kwartier beladen met een leeuw van rood. De hier toegepaste versiering heeft geen enkele heraldische betekenis en kan evengoed worden weggelaten. Het is de z.g.m. *damascering* die wel gebruikt werd om lege vlakken te verlevendigen.

70. Nieuwer-Amstel. In rood twee dwarsbalken van zwart¹⁾, de bovenste beladen met drie, de onderste met één verkort Sint-Andrieskruis van zilver.

71. Obdam. In rood drie wassenaars van goud, geplaatst 2 en 1.

72. Oosthuizen. Doorsneden in drieën; I in blauw drie ruiten van zilver, geplaatst 2 en 1; II *gedrievoekt in één rij* van zilver en rood door vier schuinsrechtse en vier schuinslinkse lijnen; III in groen een bril van goud met glazen van zilver, waarvan het linkse uit de bril genomen en er onder geplaatst is. ^{Bevestigd} Bev. 22 Oct. 1817.

73. Oostzaan. In goud drie smalle dwarsbalken van blauw; over alles heen een drietandige greep van zwart met aan iedere tand een graszode van groen. Schild gedekt met driebladige kroon van goud met twee parelpunten. Verleend 19 Sept. 1949. (In het gemeentestempel komen de ^{de} dwarsbalken niet voor.)

74. Opmeer. In blauw een op een losse grond geplante dorre boom, ter weerszijden vastgehouden door een leeuw, alles van goud.

[*rood hier waarschijnlijk geen grake meer is van ons officieel wapen.*

75. Opperdoes. In goud drie korenaren van blauw op een grond van hetzelfde. Bev. 22 Oct. 1817. Bevestigd 22 oktober 1817.

(*De officiële beschrijving spreekt van „kornaaren”, waarbij de afbeelding een soort plantjes te zien geeft. Het wapenbeeld moet, aldus ^{de heer} Dirckema, wel herinneren aan vroeger graanteelt ter plaatse.*)

76. Oterleek. In goud drie omgekeerde kepers van rood. Bev. 22 Okt. 1817.

77. Oudendijk. In zilver een gans van natuurlijke kleur, staande op een grond van groen. Bev. 27 Okt. 1817.

78. Oude-Niedorp. Gevierendeeld van blauw en goud, het vierde kwartier beladen met een leeuw van goud. De overeenkomst met het wapen van Nieuwe-Niedorp valt wel op. Beide gemeenten waren oudtijds één, onder de naam Niedorp.

79. Ouder-Amstel. In rood twee dwarsbalken van zwart, de bovenste beladen met drie, de onderste met twee verkorte Sint-Andrieskruisen van zilver. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee

parelpunten. (De wapens van Ouder- en Nieuwer-Amstel hebben een grote verwantschap aan dat van Amsterdam, en al deze drie blijken dan ook ontleend te zijn aan het wapen van Jan van Persijn, heer van Waterland en tot 1282 heer van Aemstelle.) *natuurlijke kleur*

*80. Oudorp. In zilver drie rozen van rood, geplaatst 2 en 1. Bev. 15 Juli 1818.

81. St. Pancras. In zilver een dravend paard van bruin op een grond van groen. Verleend 15 Juli 1818.

82. Purmerend. In zwart drie weerbaken van zilver, geplaatst 2 en 1. Schild²⁾ gedekt met vijfbladige kroon van goud en vastgehouden door twee leeuwen van natuurlijke kleur. (De schildhoudende leeuwen ~~we-~~ stellen er prijs op dit er bij te vermelden zijn behoudens een enkele kleine wijziging een rechtstreekse kopie naar een leeuw van v. d. Laars.)

Bevestigd Bev. 22 Okt. 1817. (Deze gemeente is, met behoud van dezelfde naam, per 1 juni 1959 verenigd met de gemeente Spanbroek.)

← vervolg 70.2: bladzijde hiernaast

85. Schellinkhout. In blauw een geplante dorre boom, in de top waarvan vijf balksgewijs geplaatste vogeltjes zitten, van welke de rechtse twee zijn omgewend, alles van goud. Het schild vastgehouden door twee leeuwen van natuurlijke kleur. De symboliek van dit, en andere „boomwapens” in West-Friesland interpreteert men op verschillende manieren. Enerzijds wil men de bomen zien als herinnering aan eertijds bestaan hebbende bossen, anderzijds zouden ze een waterrijk gebied symboliseren, nl. een zich steeds vertakkende stroom. De vogels in dit wapen zouden duiden op de talrijke spreuwenzwermen die vroeger het dorp wel geteisterd hebben.

86. Schermerhorn. In groen een mol van zwart, op een losse grond van natuurlijke kleur. Bevestigd 22 Oct. 1817. Een uitgesproken lelijk wapen met een volkomen onheraldische voorstelling, en evenals dat van Hensbroek een bewijs dat men het in die tijd met de bevestiging van een wapen niet zo nauw nam. Bovendien nog vals geblazoeneerd.

87. Schoorl. In goud een leeuw van rood, getongd en genageld van blauw (Holland), vergezeld van acht zoomsgewijs geplaatste merletten van rood. Verleend 23 Juni 1925. Schoorl was oudtijds een aan de graven van Holland behorende ambachtsheerlijkheid (vandaar de leeuw die het grafelijke wapen vormde) en tijdelijk (omstreeks 1408) een leen van Jan van Heemstede, waaraan de merletten herinneren (zie ook het wapen van Heemstede).

88. Spanbroek. In zilver een leeuw van rood. Hoewel in de officiële beschrijving niet vermeld, laat de officiële afbeelding een achter het schild geplaatst eikenboompje zien.

(Omdat deze gemeente inmiddels met Opmeer is verenigd, kan het wapen als vervallen worden beschouwd.)

89. Sijbekarspel en Benningbroek. In blauw een geplante boom, waarin rechts drie omgewende vogels zitten, alles van goud.

90. Texel. In goud twee toegewende leeuwen van rood, staande op de arm van een omgekeerd anker van zwart.

91. Twisk. In blauw drie dorre boonstoppels, staande op een terras, alles van goud.

92. Uitgeest. Gevierendeeld: I en IV in zwart een leeuw van zilver, II en III in zwart een leeuw van rood[†]) (waarmee deze twee kwartieren dus een valse blazoenering hebben). Bevestigd 22 Oktober 1817.

93. Uithoorn. In blauw een hoorn van goud, gebonden van rood, met een uit de opening komend kinderborstbeeld in natuurlijke kleur. Bevestigd 11 Sept. 1816. Evenals Hensbroek een niet erg geslaagd voorbeeld van een, naar de naam van de gemeente, z.g. „sprekend” wapen (uit-de-hoorn!). De naam van de gemeente heeft nl. een geografische betekenis, waarin met hoorn (of horn) „hoek” wordt bedoeld.

94. Ursem. In goud een omziende leeuw van rood. Bevestigd 22 Oktober 1817. (Als schildhouder komt de omziende leeuw meermalen voor, als wapenfiguur is hij in de Nederlandse gemeenten echter een unicum.)

95. Velsen. In blauw een Agnus Dei²), staande op een terras, alles van goud.

96. Venhuizen. In blauw een geplante dorre boom, waarin rechts één vogel zit, alles van goud.

97. Warder. In groen, gaande op een terras van hetzelfde, een aanzierende koe van goud. Verleend 30 November 1891.

98. Warmenhuizen. In rood vijf kepers van zilver. Bevestigd 22 Oktober 1817. In plaats van een gekeperd schild, is hier dus weer sprake van een bepaald aantal kepers. (Vergelijk wapen Langedijk.)

De wapens waarbij geen datum is vermeld, zijn alle bevestigd 26 Juni 1816.

[†]) Van der Laars geeft aan: de leeuwen resp. van rood en zwart op gouden velden. Het hier afgebeelde en beschrevene is echter volgens ter bevoegde plaatse ingewonnen informaties het juiste.

²) Agnes Dei: Lam Gods, of Paaslam, een kerkbanier dragend lam; wapenfiguur van religieuze oorsprong.

N.B. De betreffende nummering is helaas in de tekening verzuimd aan te geven. Onder excuus hiervan, heb ik inconstant veriaal met van genoeg importantie om hiervoor een geheel nieuw cliché te laten maken.

[dit bewaart ons niet van genoeg belang]

Vooraf een heraldische bijzonderheid van symbolische aard. De wapens van Broek in Waterland, Landsmeer, Wieringerwaard en (nog te verschijnen) Zijpe vertonen alle dezelfde bijzonderheid, n.l. dat de daarop voorkomende zwanen alle een ring of kroon (soms twee) om de hals hebben. Beweerd van deskundige zijde wordt wel, dat dit de betekenis heeft van insluiten of omsluiten, meer in 't bijzonder het leggen van een dijk om laaggelegen of ingepolderd land.

Hier volgen weer de beschrijvingen:

99. Weesp. In blauw een paal van zilver.

~~100. Weesperkarspel. Schild gedeekt met een vijfbladige kroon van goud.~~

100. Weesperkarspel. Gevierendeeld:

I en II in blauw een paal van zilver;
II en III in zilver een omgewende reiger,
staande op een bloeddringer en ter weerszijden
begelid van twee afgewende
bloeddringers, alles van zilver. Schild
gedekt met een drievladdige kroon van
goud met twee parelpunten. Verleend

24 Okt. 1949. (I en II tonen in heraldisch verblende kleuren het voormalige
gemeentewapen, II en III dat van de
voormalige gemeente Bijlmermeer.)

101. Wervershoof. In zilver drie beewortelen van rood, gebladerd van groen, staande op een terras van natuurlijke kleur. Bevestigd 22 Oktober 1817.

102. Westwoud. In zilver een dorre, geplante boom, in de takken waarvan drie vogels zitten, de beide onderste afgewend. Bevestigd 22 Okt. 1817.

103. Westzaan. Gevierendeeld: I en IV in rood een leeuw van zilver, II en III in zilver een leeuw van rood; de leeuwen in het eerste en derde kwartier staan omgewend. niet curs.

104. Wieringen. Doorsneden: I in blauw een letter W, ter weerszijden vastgehouden door een leeuw, staande op een grond en alles van goud; II eveneens van blauw, beladen met twee zwemmende rotganzen op een water, alles van goud.

105. Wieringermeer. Schuin gevierendeeld: I in blauw een lelie van zilver; II en III in goud een zwemmende zeevis van blauw, gevind en gestaart van rood, boven en onder vergezeld van een vierarmige zeester van rood (de vis in het derde kwartier staat omgewend); IV in blauw een springende granaat van goud. Schild gedekt met een drievladdige kroon van goud met twee parelpunten en ter weerszijden vastgehouden door een zeemeermin in natuurlijke kleur, met de vrije hand de staart vasthoudend. Dit wapen, ~~ook weer~~ een ontwerp van mr. Bontekoe, toont allereerst het blazoen van wijlen minister Lely, wiens naam zo'n grote rol speelt in de totstandkoming van de afsluiting en gedeeltelijke droogmaking van de Zuiderzee. De droogmaking wordt gesymboliseerd door afbeeldingen van in zee levende dieren, terwijl het laatste kwartier herinnert aan de ramp, die de Duitsers in de laatste dagen van de wereldoorlog door het nodeloos laten springen van de dijk veroorzaakten. Als symbool hiervoor dient het springende projectiel dat reeds langer bij leger en rijkspolitie als embleem wordt gebruikt.

106. Wieringerwaard. In blauw twee achter elkaar geplaatste zwanen, elk met twee kroontjes om de hals; alles van goud. Achter het schild een aanzierende leeuw, die het vasthoudt door een lint in de bek, en in elke (voorste) klauw een slikschaak houdend (ook dit alles van goud, behalve het lint, dat van zilver is). Bevestigd 22 Okt. 1817. (Het voetstuk is hier geheel willekeurig.)

107. Winkel. Gevierendeeld van blauw en goud; in I en IV een leeuw van goud, waarvan die in I omgewend staat.

108. Wognum. In blauw een boom op losse grond, ter weerszijden vastgehouden door een leeuw, alles van goud.

109. Wormer. In blauw een aanzierend manshoofd van goud.

De ongedateerde wapens zijn alle
bevestigd 26 juni 1816

X ↘ Behoud nog achter voetnoot

2) : Deel 3 van dit hartchild is
op de off. afb. geheel als van groen
vorige afb. De beschrijving is dus
hier te zake niet conform, maar
geeft ook niet aan uit hoeveel stuk-
ken het betrokken deel bestaat. On-
ze verdeling is bijgevoegd willekeurig
en onder voorbehoud.

Vooraf nog een enkele opmerking met betrekking tot het wapen van Zaandam. Daar dit zeer samengesteld is, was het wenselijk, met het oog op de duidelijkheid, het schild in verhouding tot de andere wapens uitzonderlijk groot te tekenen, wat ook de consequentie van een kolossale leeuw tengevolge had. Verder zij nog aangestipt, dat hoewel op de officiële afbeelding de leeuw het zwaard *recht* omhoog houdt, dit hier uit een oogpunt van compositie schuin geplaatst is. Een grafische aanduiding tenslotte van de natuurlijke kleur van deze leeuw is duidelijkheidshalve met opzet *niet* toegepast.

Hierna de beschrijvingen:

110. Wormerveer. Geheel gelijk aan Westzaan, maar volledigheidshalve erbij getekend.

111. Wijdenes. In zilver een gesloten burcht van rood, staande op een grasgrond van groen. Schild gedekt met een kroon van goud van drie bladen en twee parelpunten en ter weerszijden vastgehouden door een leeuw van goud. Bevestigd 16 April 1925. Ofschoon niet vermeld, is het geheel geplaatst op een arabesk, die hier, geheel willekeurig, als groen is aangeduid.

112. Wijde wormer. In blauw een schaap van zilver, houdende in de bek een klaverblad

van groen en staande op een grasgrond; in een *schildvoet van zilver* zwemmende paling van zwart. Schild gedekt met een driebladige kroon van goud met twee paarlen. Verleend bij K.B. van 19 Sept. 1949. Deze gemeente voerde sinds 22 Okt. 1817 hetzelfde wapen, wat de figuren betreft; deze waren echter *alle van rood* op een veld van *blauw*, volkomen vals geblazoneerd dus, zodat we hier te doen hebben met een, qua kleur, zeer grote verbetering.

113. Zaandam. Gevierendeeld; I in goud een Mercuriusstaf van bruin; II weer gevierendeeld: 1 en 4 in rood een leeuw van zilver, 2 en 3 in zilver een leeuw van rood; de leeuwen in het 1e en 3e kwartier staan *omgewend*; III in zilver een schip in aanbouw, drijvende op water, alles van natuurlijke kleur; IV in blauw een haan van zilver; over alles heen een *hartschild* *gedekt in driën, 1 van blauw, 2 van zwart, 3 van zilver, gegolfd gegolfd van groen.*²⁾

Het schild aan de linkerzijde vastgehouden door een van goud gekroonde, zittende leeuw, die in de rechterklauw een opgeheven zwaard houdt met gevest van goud; overigens alles van natuurlijke kleur³⁾. Bevestigd 26 Juni 1816.

114. Z a a n d i j k. Gevierendeeld; I en IV in zilver een leeuw van rood, II en III in rood een leeuw van zilver; de leeuwen in het 1e en 3e kwartier staan *omgewend*. (Het rood en zilver dus tegenovergesteld aan die kleuren in de wapens van Westzaan en Wormerveer, hetgeen het enige verschil is.) Bevestigd 22 Oktober 1817.

115. Z a n d v o o r t. In blauw drie door elkaar geplaatste haringen van goud, zodanig dat twee haringen, met de kop omlaag geplaatst, een Sint Andrieskruis vormen, en door de derde, die met de kop omhoog staat, heen zijn gestoken. Bevestigd 22 Oktober 1817.

116. Zuid- en Noord-Schermer. In blauw twee snoeken van goud, balksgewijs onder elkaar geplaatst. Bevestigd 22 Oktober 1817.

117. Zijpe. In *purper*⁴⁾ een zwaan van natuurlijke kleur, met een kroon van goud om de hals en staande op een grond van groen. Schild van links achter vastgehouden aan een lint van blauw, door een leeuw van rood; alles geplaatst op een grond van groen. Bevestigd 9 Februari 1820.

118. Z w a a g. In blauw een omgewende, stappende ooievaar⁵⁾ van goud, houdende een paling van zwart in de bek. ~~Bevestigd 26 Juni 1816.~~

De ongedateerde wapens zijn alle bevestigd 26 Juni 1816.

1) Deze aanduiding impliceert, dat een burcht meestal *geopend* is, d.w.z. voorzien van vensters en/of schietgaten en deur- of poortopening; vgl. wapen van Alkmaar.

2) Het hartschild is hier, om de haan in het vierde kwartier meer tot zijn recht te laten komen, opzettelijk iets te klein getekend; hoogte en breedte behoren n.l. $\frac{1}{3}$ te zijn van die van het hoofdschild. X *(zie hiernaast)*

3) De officiële beschrijving geeft voor de schildhouder geen kleuren aan, maar deze blijken, evenals de zittende houding, uit de officiële afbeelding.

4) Volgens het handboek van Rietstap een *on-eigenlijke* kleur van onzekere aard, nu eens als metaal, dan weer als kleur beschouwd; soms als donkerrood, soms ook als helder violet voorgesteld. Oorsprong van het purper zou zijn: goud of zilver dat door langdurige blootstelling aan buitenlucht en weerswisseling verkleurd was en een rode of blauwe weerschijn had aangenomen.

5) Van der Laars beschrijft het dier als een *reiger* en beeldt het ook als zodanig af. De officiële afbeelding geeft daartoe wel enige aanleiding, doordat de „ooievaar” van een kuifje is voorzien.

